

ՀԱՐՑ 1 Շահութահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

Շահութահարկը Հարկային Օրենսգրքի 104-րդ հոդվածով սահմանված հարկման օբյեկտի համար Օրենսգրքով սահմանված կարգով, չափով և ժամկետներում պետական բյուջե վճարվող պետական հարկ է:

Համաձայն ՀՀՄՍ թիվ 39՝ «Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչումը և չափումը» ստանդարտի՝ դեբիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապանին (դեբիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ «Հազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեբիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Շահութահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեբիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Շահութահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտագուման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել շահութահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի գումարների արտագուման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հոդվածներում,
5. ճշտի դեբիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեբիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տեղեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման պայմանագրերը, դեբիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 2 Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

Եկամտային հարկով հարկման օբյեկտ է համարվում՝

1) ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետության աղբյուրներից և (կամ) Հայաստանի Հանրապետությունից դուրս գտնվող աղբյուրներից ստացվող համախառն եկամուտը, բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետությունում հաշվառված անհատ ձեռնարկատերերի և նոտարների ձեռնարկատիրական եկամուտների.

2) ոչ ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետության աղբյուրներից ստացվող համախառն եկամուտը, բացառությամբ մշտական հաստատության միջոցով Հայաստանի Հանրապետությունում գործունեություն իրականացնող և (կամ) մշտական հաստատության միջոցով Հայաստանի Հանրապետության աղբյուրներից եկամուտ ստացող ոչ ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց մշտական հաստատությանը վերագրվող եկամուտների, ինչպես նաև արտաքին տնտեսական գործունեությունից ստացվող եկամուտների: Արտաքին տնտեսական գործունեությունն ընդունվում է Հարկային Օրենսգրքի 108-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով սահմանված նշանակությամբ:

Համաձայն ՀՀՄՍ թիվ 39՝ «Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչումը և չափումը» ստանդարտի` դեբիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապահին (դեբիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ «Կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեբիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեբիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտագուման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել դեբիտորական պարտքերի գումարների արտագուման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հոդվածներում,
5. ճշտի դեբիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեբիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

Եկամտային հարկի գծով Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տեղեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման պայմանագրերը, դեբիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեզիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 3 Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

ԱԱՀ-ով հարկման օբյեկտ են համարվում հետևյալ գործարքներն ու գործառնությունները.

1) ապրանքի մատակարարումը, եթե ապրանքի մատակարարման վայրը, Հարկային Օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի համաձայն, համարվում է Հայաստանի Հանրապետությունը:

2) աշխատանքի կատարումը և (կամ) ծառայության մատուցումը: Սույն կետի կիրառության իմաստով ծառայության մատուցում է համարվում նաև՝

ա. ապրանքի վարձակալության կամ օգտագործման տրամադրումը (բացառությամբ ապրանքի ֆինանսական վարձակալության (լիզինգի) այն դեպքերի, երբ վարձակալության պայմանագրով նախատեսվում է ապրանքի սեփականության իրավունքի փոխանցում վարձակալին),

բ. փոխառության տրամադրումը,

գ. ոչ նյութական ակտիվի օտարումը:

3) «Բաց թողնում` ներքին սպառման համար» մաքսային ընթացակարգով Հայաստանի Հանրապետություն ապրանքի ներմուծումը:

4) ԵՏՄ անդամ պետություններից Հայաստանի Հանրապետություն ԵՏՄ ապրանքի կարգավիճակ ունեցող ապրանքի ներմուծումը:

2. Ապրանքի մատակարարման գործարքը ԱԱՀ-ով հարկման օբյեկտ չի համարվում, եթե ապրանքի մատակարարման վայրը, Հարկային Օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի համաձայն, չի համարվում Հայաստանի Հանրապետությունը:

Համաձայն ՀՀՄՄ թիվ 39` <<Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչումը և չափումը>> ստանդարտի` դեբիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապահին (դեբիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ <<կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեբիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին>> ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

ԱԱՀ-ի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեբիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

ԱԱՀ-ի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),

2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,

3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտացոլման և ձևակերպման ճշտությունը,

4. ստուգել դեբիտորական պարտքերի գումարների արտացոլման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հոդվածներում,

5. ճշտի դեբիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեբիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

ԱԱՀ-ի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տեղեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման պայմանագրերը, դեբիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

Ակցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

Ակցիզային հարկ վճարողներ են համարվում Հարկային Օրենսգրքի 84-րդ հոդվածով սահմանված հարկման օբյեկտ համարվող գործարքներ և (կամ) գործառնություններ իրականացնող կազմակերպությունները և անհատ ձեռնարկատերերը:

Ոեզիդենտ կազմակերպության կամ անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ ոչ ռեզիդենտի մշտական հաստատության հետ կնքված պայմանագրերով նրանց կողմից տրված հումքից Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտադրված կամ տարայավորված՝ ակցիզային հարկով հարկման ենթակա ապրանքի մատակարարման գործարքի մասով ակցիզային հարկ վճարող է համարվում համապատասխանաբար Հայաստանի Հանրապետության ռեզիդենտ կազմակերպությունը կամ Հայաստանի Հանրապետությունում հաշվառված անհատ ձեռնարկատերը կամ ոչ ռեզիդենտի մշտական հաստատությունը՝ որպես պատվիրատու:

Մշտական հաստատություն չունեցող ոչ ռեզիդենտ կազմակերպության կամ մշտական հաստատություն չունեցող ոչ ռեզիդենտ ֆիզիկական անձի հետ կնքված պայմանագրերով նրանց կողմից տրված հումքից Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտադրված կամ տարայավորված՝ ակցիզային հարկով հարկման ենթակա ապրանքի մասով ակցիզային հարկ վճարող է համարվում այդ ապրանքն արտադրող կամ տարայավորող կազմակերպությունը կամ անհատ ձեռնարկատերը:

Անհատ ձեռնարկատեր չհանդիսացող ֆիզիկական անձինք չեն համարվում ակցիզային հարկ վճարողներ, սակայն եթե նրանք Հայաստանի Հանրապետության տարածք են ներմուծում ակցիզային հարկով հարկման ենթակա ապրանքներ (այդ թվում՝ ԵՏՄ անդամ պետություններից), որոնց ներմուծումը, «Մաքսային կարգավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի համաձայն համարվում է ձեռնարկատիրական գործունեության նպատակով իրականացվող ներմուծում, ապա պարտավոր են Օրենսգրքով սահմանված կարգով, չափով և ժամկետներում հաշվարկել և պետական բյուջե վճարել այդ ներմուծումներից առաջացող ակցիզային հարկի գումարները:

Համաձայն ՀՀՄՄ թիվ 39՝ ««Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչումը և չափումը» ստանդարտի՝ դեբիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապահին (դեբիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ ««Կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեբիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Ակցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեբիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Ակցիզային հարկի գիտվ դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտացոլման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել դեբիտորական պարտքերի գումարների արտացոլման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հոդվածներում,
5. ճշտի դեբիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեբիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

6. Դնքհտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տնդեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման պայմանագրերը, դնքհտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տնդեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 5 Գույքահարկի գծով դնքհտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տնդեկատվական աղբյուրները

1. Փոխադրամիջոցների գույքահարկով հարկման օբյեկտ են համարվում հետևյալ փոխադրամիջոցները.

- 1) ավտոմոբիլային տրանսպորտի միջոցը.
- 2) ջրային փոխադրամիջոցը (շարժիչով աշխատող).
- 3) մոտոցիկլետը.
- 4) ձյունագնացը.
- 5) մոտոամենագնացը (քվադրոցիկլը):

Համաձայն ՀՀՄՍ թիվ 39՝ <<Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչումը և չափումը>> ստանդարտի՝ դնքհտորական պարտքերը ստնդժվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապանին (դնքհտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ <<կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դնքհտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դնքհտորական ու կրնդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին>> ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դնքհտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Գույքահարկի գծով դնքհտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դնքհտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Գույքահարկի գծով դնքհտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտացոլման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել դնքհտորական պարտքերի գումարների արտացոլման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հողվածներում,
5. ճշտի դնքհտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դնքհտորական պարտքերի մարման ուղիները:

Գույքահարկի գծով դնքհտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տնդեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման

պայմանագրերը, դեքիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225

և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 6

Հողի հարկի գծով դեքիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

Մշտական օգտագործման տրամադրված պետական սեփականություն հանդիսացող հողի համար անշարժ գույքի հարկը վճարում է պետական սեփականություն հանդիսացող հողի մշտական օգտագործողը:

Եթե հարկման օբյեկտն ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքով պատկանում է մեկից ավելի հարկ վճարողների, ապա անշարժ գույքի հարկի գծով սույն բաժնով սահմանված պարտավորությունների համար նրանք կրում են համապարտ պատասխանատվություն, բացառությամբ ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքով պատկանող այն հողամասերի, որոնցում առկա են տարբեր հարկ վճարողներին սեփականության իրավունքով պատկանող անշարժ գույքի միավորներ՝ շենքեր և (կամ) շինություններ: Տարբեր հարկ վճարողներին սեփականության իրավունքով պատկանող անշարժ գույքի միավորներով ծանրաբեռնված՝ ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքով պատկանող հողամասերի մասով անշարժ գույքի հարկի գծով սույն բաժնով սահմանված պարտավորությունների համար նրանք պատասխանատվություն են կրում հավասար չափով:

Համաձայն ՀՀՄՍ թիվ 39՝ <<Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչումը և չափումը>> ստանդարտի՝ դեքիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապահին (դեքիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ <<կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեքիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեքիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին>> ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դեքիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Հողի հարկի գծով դեքիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեքիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Հողի հարկի գծով դեքիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտացոլման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել դեքիտորական պարտքերի գումարների արտացոլման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հողվածներում,
5. ճշտի դեքիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեքիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

Հողի հարկի գծով դեքիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տեղեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման

պայմանագրերը, դեբիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 7 Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

Համաձայն ՀՀՄՍ թիվ 39՝ «Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչումը և չափումը» ստանդարտի՝ դեբիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապանին (դեբիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ «Կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեբիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեբիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտացոլման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել դեբիտորական պարտքերի գումարների արտացոլման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հոդվածներում,
5. ճշտի դեբիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեբիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տեղեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման պայմանագրերը, դեբիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 8 Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

Համաձայն ՀՀՄՍ թիվ 39՝ «Ֆինանսական գործիքներ. Ճանաչումը և չափումը» ստանդարտի ` դեբիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապահին (դեբիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ «Կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեբիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ. որոշման 3-րդ կետի դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեբիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտացոլման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել դեբիտորական պարտքերի գումարների արտացոլման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հողվածներում,
5. ճշտի դեբիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեբիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տեղեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման պայմանագրերը, դեբիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 9

Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակը, խնդիրները և տեղեկատվական աղբյուրները

Համաձայն ՀՀՄՍ թիվ 39՝ «Ֆինանսական գործիքներ. Ճանաչումը և չափումը» ստանդարտի ` դեբիտորական պարտքերը ստեղծվում են կազմակերպության կողմից ուղղակիորեն պարտապահին (դեբիտորին) դրամ, ապրանքներ կամ ծառայություններ տրամադրելու միջոցով: Իսկ ըստ «Կազմակերպությունների (բացառությամբ բանկերի) դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, դեբիտորական ու կրեդիտորական պարտքերի անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 19 դեկտեմբերի 2002 թ.

որոշման 3-րդ կետի դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանն այլ անձանց (կազմակերպությունների) կողմից վճարման ենթակա (այլ ձևով հատուցման) պարտքի գումարն է:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ դեբիտորական պարտքերի հավաստիության և լրիվության մասին:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ աուդիտորը պետք է լուծի հետևյալ խնդիրները.

1. հաստատի արտադրանքի առաքման փաստաթղթերի առկայությունը և ձևակերպման ճշտությունը (պայմանագրեր, փոխադարձ հաշվարկների ակտեր և այլն),
2. իրականացնի առաքված արտադրանքի և ծառայությունների, որոնք վճարվել են դրամական միջոցներով, մուրհակներով, փոխադարձ պահանջագրերով և այլն, հաշվարկների իրականացման և հաշվառման ճշտության ստուգումը,
3. բացահայտել ստացված կանխավճարների, ներկայացված բողոքարկումների հաշվառման մեջ արտացոլման և ձևակերպման ճշտությունը,
4. ստուգել դեբիտորական պարտքերի գումարների արտացոլման ճշտությունը հաշվետվությունների համապատասխան հոդվածներում,
5. ճշտի դեբիտորական պարտքերի ձևավորման վաղեմությունը և պատճառները, որոշել դեբիտորական պարտքերի մարման ուղիները:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ տեղեկատվական աղբյուրներ են հանդիսանում արտադրանքի (աշխատանքների, ծառայությունների) առաքման պայմանագրերը, դեբիտորական պարտքերի գույքագրման ակտերը, վճարային փաստաթղթերի պատճենները, վաճառահանման գրքերը, հաշվային ռեգիստրները (տեղեկագրերը, օրագիր օրդերները, մեքենագրերը) ըստ հաշվապահական 225 և այլ հաշիվների, գլխավոր գիրքը, ֆինանսական հաշվետվությունները և այլն:

ՀԱՐՑ 10 Ծահութահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Ծահութահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Ծահութահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր

Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեգիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ- ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեգիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թեստավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. արտադրանքի առաքման պայմանագրերի, սկզբնական հաշվարկա-վճարային փաստաթղթերի բացակայությունը կամ դրանց ոչ լրիվ ձևակերպումը,
2. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
3. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 11 **Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը**

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների և աշխատակիցների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Եկամտային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեզիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թնտսավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր

կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտագուման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտագույն աշխատանքային փաստաթղթերում:

- Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.
1. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
 2. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 12 Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տնդենկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տնդենկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեգիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թնտսավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Ավելացված արժեքի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. արտադրանքի առաքման պայմանագրերի, սկզբնական հաշվարկա-վճարային փաստաթղթերի բացակայությունը կամ դրանց ոչ լրիվ ձևակերպումը,
2. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
3. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 13

Ակցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Ակցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Ակցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Ակցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Լնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Ալցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ալցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Ալցիզային հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեզիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թնտսավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

- Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.
1. արտադրանքի առաքման պայմանագրերի, սկզբնական հաշվարկա-վճարային փաստաթղթերի բացակայությունը կամ դրանց ոչ լրիվ ձևակերպումը,
 2. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
 3. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

Գույքահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Գույքահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Գույքահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Գույքահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Գույքահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Գույքահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Գույքահարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեզիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թեստավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
2. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 15

Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեզիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թեստավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հողի հարկի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
2. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 16 Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Մաքսատուրքերը «Մաքսատուրքի» մասին ՀՀ օրենքի համաձայն սահմանված կարգով և չափով պետական բյուջե վճարվող պարտադիր վճարներ են:

Հայաստանի Հանրապետությունում ըստ գործառնության բնույթի կիրառվում են հետևյալ մաքսատուրքերը՝

- ա) արտահանման՝ վճարվում են Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածքից արտահանվող ապրանքների համար.
- բ) ներմուծման՝ վճարվում են Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածք ներմուծվող ապրանքների համար.
- գ) սեզոնային՝ վճարվում են տարվա որոշակի ժամանակահատվածներում առանձին ապրանքներ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածքից արտահանելու կամ այդ տարածք ներմուծելու համար:

Հայաստանի Հանրապետությունում ըստ հաշվարկման մեթոդի կիրառվում են հետևյալ մաքսատուրքերը՝

- ա) աղվալորային (արժեքային)՝ հաշվարկվում են տոկոսներով՝ հարկման ենթակա ապրանքների մաքսային արժեքի նկատմամբ.

բ) յուրահատուկ (հաստատագրված)՝ հաշվարկվում են կայուն սակագնով՝ հարկման ենթակա ապրանքների չափման միավորի համար:

գ) խառը՝ զուգակցվում են աղվալորային (արժեքային) և յուրահատուկ (հաստատագրված) մաքսատուրքերը:

Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Մաքսատուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեզիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թեստավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. արտադրանքի առաքման պայմանագրերի, սկզբնական հաշվարկա-վճարային փաստաթղթերի բացակայությունը կամ դրանց ոչ լրիվ ձևակերպումը,
2. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
3. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 17 Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք

Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:
---	---

Պետական տուրքի գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեգիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցնի է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թնտսավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: չաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

- Դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.
1. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
 2. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 18 Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
---------------------	--------------------------

Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեզիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թեստավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Այլ վճարների գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
2. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

226 «Հաշվանցման (փոխհատուցման) ենթակա անուղղակի հարկեր» հաշիվը նախատեսված է ձեռք բերված (ստացված) ակտիվների (աշխատանքների, ծառայությունների) գծով հաշվանցման (փոխհատուցման) ենթակա անուղղակի հարկերի գումարների վերաբերյալ տեղեկատվության ընդհանրացման համար:

Հաշիվն ակտիվային է, մասնավորապես, դեբետում արտացոլվում է ձեռք բերված (ստացված) ակտիվների (աշխատանքների, ծառայությունների) գծով հարկային հաշիվներում առկա և հաշվանցվող (փոխհատուցվող) ԱԱՀ-ի գումարները, ինչպես նաև անհուսալի դեբիտորական պարտքերի դուրս գրումից՝ նախկինում որպես պարտավորություն հաշվեգրված ԱԱՀ-ի փոխհատուցումը, իսկ կրեդիտում՝ բյուջեի նկատմամբ կարճաժամկետ պարտավորությունների մարումը, ինչպես նաև հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ մնացորդի (գերավճարի)՝ որպես բյուջեի գծով դեբիտորական պարտքի արտացոլումը: Այս հաշիվը հաշվետու ամսաթվի դրությամբ մնացորդ չի ունենում:

Հաշվանցման (փոխհատուցման) ենթակա անուղղակի հարկերի վերլուծական հաշվառումը տարվում է ըստ կազմակերպության կողմից հաստատված ուղղությունների:

Հաշվանցման (փոխհատուցման) ենթակա անուղղակի հարկերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Հաշվանցման (փոխհատուցման) ենթակա անուղղակի հարկերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Հաշվանցման (փոխհատուցման) ենթակա անուղղակի հարկերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք

Դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ- ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:
--	--

Հաշվանցման (փոխհատուցման) ենթակա անուղղակի հարկերի առդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեգիստրների տվյալների միջոցով առդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թեստավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Հաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Առդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Դեբիտորական պարտքերի առդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. արտադրանքի առաքման պայմանագրերի, սկզբնական հաշվարկա-վճարային փաստաթղթերի բացակայությունը կամ դրանց ոչ լրիվ ձևակերպումը,
2. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
3. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 20 *Դեբիտորական պարտքեր պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով*

227 «Դեբիտորական պարտքեր պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով» հաշիվը նախատեսված է կազմակերպության աշխատակիցների պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով հաշվարկների առկայության և շարժի վերաբերյալ տեղեկատվության ընդհանրացման համար:

Հաշիվն ակտիվային է, մասնավորապես, դեբետում արտացոլվում է հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով գերավճարը, իսկ կրեդիտում՝ սոցիալական ապահովության մարմինների հետ հաշվարկների հաշվանցումը և սոցիալական ապահովության մարմինների կողմից պարտավորությունների մարումը: Այս հաշվի մնացորդը դեբետային է և իրենից ներկայացնում է պարտադիր

սոցիալական ապահովության գծով կարճաժամկետ դեբիտորական պարտքերի գումարը հաշվետու ամսաթվի դրությամբ:

Պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով դեբիտորական պարտքերի վերլուծական հաշվառումը տարվում է ըստ կազմակերպության կողմից հաստատված ուղղությունների:

Պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտը պետք է իրականացվի հատուկ մշակված ծրագրով: Այդ ծրագիրը կազմվում է աուդիտորի՝ կազմակերպության ներքին վերահսկողությանը և հաշվապահական հաշվառմանը նախապես ծանոթանալուց հետո:

Անհրաժեշտ է հետևողականորեն իրականացնել վերահսկողական ընթացակարգեր, հավաքել և ընդհանրացնել որակյալ ապացույցներ:

Պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիրը ներկայացնենք հետևյալ աղյուսակի մեջ:

Աղյուսակ 1

Պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ծրագիր

Ընթացակարգերի ցանկը	Տեղեկատվական աղբյուրները
Կնքված տնտեսական պայմանագրերի ձևակերպման ճշտության գնահատումը	Տնտեսական պայմանագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշվառման ռեզիստրների տվյալների ստուգումը և դրանց համեմատումը գլխավոր գրքի տվյալների հետ	Օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Ըստ գնորդների բողոքարկումների հաշվարկների ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, բողոքարկման ակտեր, մեքենագրեր
Դեբիտորական պարտքերի հաշվարկների գույքագրման տվյալների ստուգումը: Ընտրանքային գույքագրման իրականացումը:	Հաշվարկների համեմատման ակտեր, տնտեսական պայմանագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր
Գնորդների հետ հաշվարկների հաշիվների թղթակցության ճշտության ստուգումը	Տեղեկագրեր, օրագիր-օրդերներ, մեքենագրեր, գլխավոր գիրք
Դեբիտորական պարտքերի հաշվարկման ժամանակ հարկերի հաշվարկման ճշտության ստուգումը	Տնտեսական պայմանագրեր, հաշիվ-ապրանքագրեր, վաճառքի գրքեր, մեքենագրեր, հաշվարկների փոխադարձ ստուգման ակտեր:

Պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտն իրականացվում է դեբիտորական պարտքերն արտացոլող սինթետիկ և անալիտիկ հաշիվների ստուգման միջոցով: Նշված հաշիվների գծով սկզբնական փաստաթղթերի և հաշվային ռեզիստրների տվյալների միջոցով աուդիտորը պետք է բացահայտի դեբիտորական պարտքերի առաջացման պատճառները և առաջացման վաղեմությունը՝ դրանց փաստաթղթային ձևակերպման ճշտությունը: Եթե անցել է դեբիտորական պարտքերի վաղեմության ժամկետը, ապա անհրաժեշտ է միջոցառումներ մշակել պարտքերի գանձման համար:

Կախված գործառնությունների ծավալից և հաշվարկների ներքին վերահսկողության համակարգի նախնական թնտսավորման արդյունքներից՝ կարելի է օգտագործել ինչպես

համատարած, այնպես էլ ընտրանքային վերահսկողության մեթոդներ: Կարելի է ձևավորել ընտրանք ըստ առանձին դեբիտորների, որտեղ կարելի է ներառել ստուգվող ժամանակաշրջանի (ամիս, եռամսյակ, տարի) համապատասխան գործառնությունները:

Գնահատվում է նաև հաշիվների թղթակցությունների կազմման ճշտությունը, ըստ առանձին դեբիտորների: Անհրաժեշտության դեպքում իրականացվում է փոխադարձ ստուգումներ դեբիտոր կազմակերպությունների առանձին գործառնությունների գծով: Տաստատվում է նաև դեբիտորական պարտքերի արտացոլման ճշտությունը Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում (հաշվեկշռում): Աուդիտորը հայտնաբերած սխալները և շեղումները պետք է արտացոլի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Պարտադիր սոցիալական ապահովության գծով դեբիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հայտնաբերվող տիպային սխալներն են.

1. արտադրանքի առաքման պայմանագրերի, սկզբնական հաշվարկա-վճարային փաստաթղթերի բացակայությունը կամ դրանց ոչ լրիվ ձևակերպումը,
2. հաշվառման ոչ ճիշտ վարումը (հաշիվների սխալ թղթակցություն, անալիտիկ հաշվառման թերի իրականացում, հաշվարկների գույքագրման ձևական իրականացում և այլն),
3. ըստ պայմանագրերի բողոքարկումների սխալ ձևակերպում և ներկայացում:

ՀԱՐՑ 21 Ծահութահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի կազմակերպումը

Ըստ ՀՀ ազգային ժողովի կողմից ընդունված <<Հարկերի մասին>> ՀՀ օրենքի՝ կազմակերպությունները պետք է բյուջե վճարվեն հետևյալ հարկերի տեսակները.

1. շահութահարկ,
2. եկամտային հարկ,
3. ակցիզային հարկ,
4. ավելացված արժեքի հարկ,
5. գույքահարկ,
6. հողի հարկ,
7. այլ հարկատեսակներ:

Վերը նշված հարկատեսակների գծով կազմակերպություններում գոյանում են բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքեր:

Ծահութահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Ծահութահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

1. հարկման օբյեկտների լրիվությունը, հարկային բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
2. հարկային հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
3. եկամուտների և ծախսերի ձևավորման լրիվությունը և ճշտությունը հարկային հաշվառման համապատասխան փաստաթղթերում,

4. պատրաստի արտադրանքի և անավարտ արտադրության մնացորդների գնահատման հիմնավորումը,

5. շահութահարկի հաշվարկման ժամանակ համախառն եկամտից կատարվող նվազեցումների՝ ծախսերի, կորուստների և այլ նվազեցումների հաշվարկման ճշտությունը,

6. հարկերի և դրանց կանխավճարների վճարման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,

7. հետաձգված հարկային ակտիվների և հետաձգված հարկային պարտավորությունների որոշման ճշտությունը,

8. հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,

9. հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,

10. հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,

11. նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.

1. ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,

2. ապրանքների իրացման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման տեղը (ՀՀ տարածքում, ՀՀ տարածքից դուրս) որոշված է ստուգվող կազմակերպության կողմից,

3. կազմակերպության կարծիքով հարկերից ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին,

4. ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) հարկային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ Հարկային Օրենսգրքի պահանջների:

Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

1. պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,

2. առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ- ապրանքագրերը,

3. 524 <<Պարտքեր հարկերի և այլ պարտադիր վճարների գծով >> հաշվի ինչպես նաև 2251, 751, 151, 422, 542, 527, 211, 215, 216, 221, 222, 225, 251, 252, 253, 254, 226, 152, 224, 228, 261, 521, 531, 611, 713, 714 հաշվապահական հաշիվների ռեգիստրները ,

4. հարկերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,

5. վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,

6. հարկային հայտարարագրերը:

Շահութահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. երրորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված հարկերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա: Նրա հիմնական խնդիրներից է նաև հարկերի հաշվարկման և փոխանցման ստուգումը: Աուդիտորը պետք է ստուգի 524 հաշվի անալիտիկ և սինթետիկ հաշիվների տվյալները և դրանք համեմատի գլխավոր գրքի և հաշվետվությունների

տվյալների հետ: Առողիտի ժամանակ հայտնաբերած սխալները նա պետք է գրանցի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հարկատու կազմակերպությունը իրավունք ունի իրականացնել հարկային հաշվարկներ հետևյալ պայմանների իրականացման ժամանակ.

1. այն ապրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները, որոնց համար իրականացվում են հարկային հաշվարկներ, պետք է ներառվեն հարկման օբյեկտների մեջ,
2. հարկերի վճարման փաստը պետք է հաստատվի փաստաթղթերով,
3. հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ունենան պարտադիր վավերապայմաններ,
4. այն ապրանքները, որոնց համար կազմակերպությունը իրականացնում է հարկի հաշվանցում, պետք է դրանք մուտքագրվեն, աշխատանքները և ծառայությունները պետք է կատարվեն և մատուցվեն:

Հարկատու կազմակերպությունը պարտավոր է կազմել հաշիվ-ապրանքագրեր, վարել ստացված և ներկայացված հաշիվ-ապրանքագրերի հաշվառման մատյաններ, վարել վաճառքի և գնումների գրքեր: Հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ձևակերպվեն համաձայն ընդունված կարգի:

Հարկերի գծով կրեդիտորական պարտքերի առողիտի ժամանակ հանդիպող բնութագրիչ սխալներն են.

1. հարկման բազայի մեջ կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների չներառումը,
2. հարկման օբյեկտների մեջ ապրանքների փոխանակման չներառումը,
3. հարկման օբյեկտների մեջ փոխառության պայմանագրով գույքի փոխանցման չներառումը,
4. գործարքների հարկումից ազատումը, որը նախատեսված չէ ՀՀ հարկային Օրենսգրքով,
5. հարկային գործակալի կողմից կազմակերպության հարկային բազայի ոչ ճիշտ ձևավորումը,
6. աշխատանքների, ծառայությունների համար ներկայացված ԱԱՀ-ի գումարի հաշվանցումը, որոնց համար բացակայում են փաստաթղթային հաստատումները դրանց կատարման, մատուցման մասին (աշխատանքների կատարման ակտը, ծառայությունների մատուցման փաստը հաստատող փաստաթղթերը),
7. շահութահարկի հաշվարկման ժամանակ համախառն եկամտի մեջ հարկային նպատակներով եկամուտ չհամարվող գումարների և ծախսերի մեջ հարկային նպատակով ծախս չհամարվող գումարների ներառումը:

ՀԱՐՑ 22 Եկամտային հարկի գծով պարտավորությունների առողիտի կազմակերպումը

Ըստ ՀՀ ազգային ժողովի կողմից ընդունված <<Հարկերի մասին>> ՀՀ օրենքի՝ կազմակերպությունները պետք է բյուջե վճարվեն հետևյալ հարկերի տեսակները.

- շահութահարկ,
- եկամտային հարկ,
- ակցիզային հարկ,
- ավելացված արժեքի հարկ,
- գույքահարկ,
- հողի հարկ,

- այլ հարկատեսակներ:

վերը նշված հարկատեսակների գծով կազմակերպություններում գոյանում են բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքեր:

Եկամտային հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Բյուջեի հանդեպ պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- ✓ հարկման օբյեկտների լրիվությունը, հարկային բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- ✓ հարկային հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- ✓ եկամուտների և ծախսերի ձևավորման լրիվությունը և ճշտությունը հարկային հաշվառման համապատասխան փաստաթղթերում,
- ✓ պատրաստի արտադրանքի և անավարտ արտադրության մնացորդների գնահատման հիմնավորումը,
- ✓ հարկերի և դրանց կանխավճարների վճարման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- ✓ հետաձգված հարկային ակտիվների և հետաձգված հարկային պարտավորությունների որոշման ճշտությունը,
- ✓ հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,
- ✓ հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- ✓ հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- ✓ նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.

- ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,
- ապրանքների իրացման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման տեղը (ՀՀ տարածքում, ՀՀ տարածքից դուրս) որոշված է ստուգվող կազմակերպության կողմից,
- կազմակերպության կարծիքով հարկերից ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին,
- ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) հարկային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ Հարկային Օրենսգրքի պահանջների:

Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

- պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,
- առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ- ապրանքագրերը,
- 524 <<Պարտքեր հարկերի և այլ պարտադիր վճարների գծով >> հաշվի ինչպես նաև 2251, 751, 151, 422, 542, 527, 211, 215, 216, 221, 222, 225, 251, 252, 253, 254, 226, 152, 224, 228, 261, 521, 531, 611, 713, 714 հաշվապահական հաշիվների ռեգիստրները ,
- հարկերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,

- հարկային հայտարարագրերը:

Եկամտային հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. երրորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված հարկերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա: Նրա հիմնական խնդիրներից է նաև հարկերի հաշվարկման և փոխանցման ստուգումը: Աուդիտորը պետք է ստուգի 524 հաշվի անալիտիկ և սինթետիկ հաշիվների տվյալները և դրանք համեմատի գլխավոր գրքի և հաշվետվությունների տվյալների հետ: Աուդիտի ժամանակ հայտնաբերած սխալները նա պետք է գրանցի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հարկատու կազմակերպությունը իրավունք ունի իրականացնել հարկային հաշվարկներ հետևյալ պայմանների իրականացման ժամանակ.

1. այն ապրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները, որոնց համար իրականացվում են հարկային հաշվարկներ, պետք է ներառվեն հարկման օբյեկտների մեջ,
2. հարկերի վճարման փաստը պետք է հաստատվի փաստաթղթերով,
3. հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ունենան պարտադիր վավերապայմաններ,
4. այն ապրանքները, որոնց համար կազմակերպությունը իրականացնում է հարկի հաշվանցում, պետք է դրանք մուտքագրվեն, աշխատանքները և ծառայությունները պետք է կատարվեն և մատուցվեն:

Հարկատու կազմակերպությունը պարտավոր է կազմել հաշիվ-ապրանքագրեր, վարել ստացված և ներկայացված հաշիվ-ապրանքագրերի հաշվառման մատյաններ, վարել վաճառքի և գնումների գրքեր: Հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ձևակերպվեն համաձայն ընդունված կարգի:

Հարկերի գծով կրեդիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հանդիպող բնութագրիչ սխալներն են.

- ✚ հարկման բազայի մեջ կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների չներառումը,
- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ ապրանքների փոխանակման չներառումը,
- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ փոխառության պայմանագրով գույքի փոխանցման չներառումը,
- ✚ գործարքների հարկումից ազատումը, որը նախատեսված չէ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքով,
- ✚ հարկային գործակալի կողմից կազմակերպության հարկային բազայի ոչ ճիշտ ձևավորումը,
- ✚ աշխատանքների, ծառայությունների համար ներկայացված ԱԱՀ-ի գումարի հաշվանցումը, որոնց համար բացակայում են փաստաթղթային հաստատումները դրանց կատարման, մատուցման մասին (աշխատանքների կատարման ակտը, ծառայությունների մատուցման փաստը հաստատող փաստաթղթերը),
- ✚ շահութահարկի հաշվարկման ժամանակ համախառն եկամտի մեջ հարկային նպատակներով եկամուտ չհամարվող գումարների և ծախսերի մեջ հարկային նպատակով ծախս չհամարվող գումարների ներառումը:

ՀԱՐՑ 23 Ակցիզային հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի կազմակերպումը

Ըստ ՀՀ ազգային ժողովի կողմից ընդունված «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի՝ կազմակերպությունները պետք է բյուջե վճարվեն հետևյալ հարկերի տեսակները.

- շահութահարկ,
- եկամտային հարկ,
- ակցիզային հարկ,
- ավելացված արժեքի հարկ,
- գույքահարկ,
- հողի հարկ,
- այլ հարկատեսակներ:

Վերը նշված հարկատեսակների գծով կազմակերպություններում գոյանում են բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքեր:

Ակցիզային հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Բյուջեի հանդեպ պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- հարկման օբյեկտների լրիվությունը, հարկային բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- հարկային հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- պատրաստի արտադրանքի և անավարտ արտադրության մնացորդների գնահատման հիմնավորումը,
- հարկերի և դրանց կանխավճարների վճարման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- հետաձգված հարկային ակտիվների և հետաձգված հարկային պարտավորությունների որոշման ճշտությունը,
- հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,
- հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

Վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.

- ՀՀ հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,
- ապրանքների իրացման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման տեղը (ՀՀ տարածքում, ՀՀ տարածքից դուրս) որոշված է ստուգվող կազմակերպության կողմից,
- կազմակերպության կարծիքով հարկերից ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ հարկային Օրենսգրքին,
- ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) հարկային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ հարկային Օրենսգրքի պահանջների:

Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

- պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,
- առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ-ապրանքագրերը,
- 524 <<Պարտքեր հարկերի և այլ պարտադիր վճարների գծով >> հաշվի ինչպես նաև 2251, 751, 151, 422, 542, 527, 211, 215, 216, 221, 222, 225, 251, 252, 253, 254, 226, 152, 224, 228, 261, 521, 531, 611, 713, 714 հաշվապահական հաշիվների ռեգիստրները ,
- հարկերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,
- հարկային հայտարարագրերը:

Ակցիզային հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. երրորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված հարկերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա: Նրա հիմնական խնդիրներից է նաև հարկերի հաշվարկման և փոխանցման ստուգումը: Աուդիտորը պետք է ստուգի 524 հաշվի անալիտիկ և սինթետիկ հաշիվների տվյալները և դրանք համեմատի գլխավոր գրքի և հաշվետվությունների տվյալների հետ: Աուդիտի ժամանակ հայտնաբերված սխալները նա պետք է գրանցի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հարկատու կազմակերպությունը իրավունք ունի իրականացնել հարկային հաշվարկներ հետևյալ պայմանների իրականացման ժամանակ.

- այն ապրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները, որոնց համար իրականացվում են հարկային հաշվարկներ, պետք է ներառվեն հարկման օբյեկտների մեջ,
- հարկերի վճարման փաստը պետք է հաստատվի փաստաթղթերով,
- հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ունենան պարտադիր վավերապայմաններ,
- այն ապրանքները, որոնց համար կազմակերպությունը իրականացնում է հարկի հաշվանցում, պետք է դրանք մուտքագրվեն, աշխատանքները և ծառայությունները պետք է կատարվեն և մատուցվեն:

Հարկատու կազմակերպությունը պարտավոր է կազմել հաշիվ-ապրանքագրեր, վարել ստացված և ներկայացված հաշիվ-ապրանքագրերի հաշվառման մատյաններ, վարել վաճառքի և գնումների գրքեր: Հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ձևակերպվեն համաձայն ընդունված կարգի:

Ակցիզային հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ հանդիպող բնութագրիչ սխալներն են.

1. հարկման բազայի մեջ կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների չներառումը,
2. հարկման օբյեկտների մեջ ապրանքների փոխանակման չներառումը,
3. հարկման օբյեկտների մեջ փոխառության պայմանագրով գույքի փոխանցման չներառումը,
4. գործարքների հարկումից ազատումը, որը նախատեսված չէ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքով,
5. հարկային գործակալի կողմից կազմակերպության հարկային բազայի ոչ ճիշտ ձևավորումը,

ՀԱՐՑ 24 Ավելացված արժեքի հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի կազմակերպումը

Ըստ ՀՀ ազգային ժողովի կողմից ընդունված «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի՝ կազմակերպությունները պետք է բյուջե վճարվեն հետևյալ հարկերի տեսակները.

- շահութահարկ,
- եկամտային հարկ,
- ակցիզային հարկ,
- ավելացված արժեքի հարկ,
- գույքահարկ,
- հողի հարկ,
- այլ հարկատեսակներ:

Վերը նշված հարկատեսակների գծով կազմակերպություններում գոյանում են բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքեր:

Ավելացված արժեքի հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Ավելացված արժեքի հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- հարկման օբյեկտների լրիվությունը, հարկային բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- հարկային հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- պատրաստի արտադրանքի և անավարտ արտադրության մնացորդների գնահատման հիմնավորումը,
- հարկերի և դրանց կանխավճարների վճարման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- հետաձգված հարկային ակտիվների և հետաձգված հարկային պարտավորությունների որոշման ճշտությունը,
- հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,
- հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

Վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է հանդիպի հետևյալի մեջ.

✚ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,

✚ ապրանքների իրացման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման տեղը (ՀՀ տարածքում, ՀՀ տարածքից դուրս) որոշված է ստուգվող կազմակերպության կողմից,

✚ կազմակերպության կարծիքով հարկերից ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին,

✚ ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) հարկային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ Հարկային Օրենսգրքի պահանջների:

Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

- ✚ պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,
- ✚ առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ- ապրանքագրերը,
- ✚ 524 <<Պարտքեր հարկերի և այլ պարտադիր վճարների գծով >> հաշվի ինչպես նաև 2251, 751, 151, 422, 542, 527, 211, 215, 216, 221, 222, 225, 251, 252, 253, 254, 226, 152, 224, 228, 261, 521, 531, 611, 713, 714 հաշվապահական հաշիվների ռեգիստրները ,
- ✚ հարկերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- ✚ վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,
- ✚ հարկային հայտարարագրերը:

Բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. երրորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված հարկերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա: Նրա հիմնական խնդիրներից է նաև հարկերի հաշվարկման և փոխանցման ստուգումը: Աուդիտորը պետք է ստուգի 524 հաշվի անալիտիկ և սինթետիկ հաշիվների տվյալները և դրանք համեմատի գլխավոր գրքի և հաշվետվությունների տվյալների հետ: Աուդիտի ժամանակ հայտնաբերված սխալները նա պետք է գրանցի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հարկատու կազմակերպությունը իրավունք ունի իրականացնել հարկային հաշվարկներ հետևյալ պայմանների իրականացման ժամանակ.

- ✚ այն ապրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները, որոնց համար իրականացվում են հարկային հաշվարկներ, պետք է ներառվեն հարկման օբյեկտների մեջ,
- ✚ ԱԱՀ-ի գումարները, որոնք կազմակերպության կողմից ներկայացված են հաշվանցման, պետք է վճարվեն (մաքսային օրգաններին՝ ապրանքների ներկրման ժամանակ, բյուջե՝ հարկային գործակալի կողմից),
- ✚ հարկերի վճարման փաստը պետք է հաստատվի փաստաթղթերով,
- ✚ կազմակերպության կողմից հաշվանցման ներկայացված ԱԱՀ-ի գումարները պետք է հաստատվեն հաշիվ- ապրանքագրերով,
- ✚ հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ունենան պարտադիր վավերապայմաններ,
- ✚ այն ապրանքները, որոնց համար կազմակերպությունը իրականացնում է հարկի հաշվանցում, պետք է դրանք մուտքագրվեն, աշխատանքները և ծառայությունները պետք է կատարվեն և մատուցվեն:

Հարկատու կազմակերպությունը պարտավոր է կազմել հաշիվ-ապրանքագրեր, վարել ստացված և ներկայացված հաշիվ-ապրանքագրերի հաշվառման մատյաններ, վարել վաճառքի և գնումների գրքեր: Հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ձևակերպվեն համաձայն ընդունված կարգի:

Հարկերի գծով կրեդիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հանդիպող բնութագրիչ սխալներն են.

- ✚ հարկման բազայի մեջ կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների չներառումը,
- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ ապրանքների փոխանակման չներառումը,

- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ փոխառության պայմանագրով գույքի փոխանցման չներառումը,
- ✚ գործարքների հարկումից ազատումը, որը նախատեսված չէ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքով,
- ✚ հարկային գործակալի կողմից կազմակերպության հարկային բազայի ոչ ճիշտ ձևավորումը,
- ✚ աշխատանքների, ծառայությունների համար ներկայացված ԱԱՀ-ի գումարի հաշվանցումը, որոնց համար բացակայում են փաստաթղթային հաստատումները դրանց կատարման, մատուցման մասին (աշխատանքների կատարման ակտը, ծառայությունների մատուցման փաստը հաստատող փաստաթղթերը),
- ✚ ԱԱՀ-ի գումարների հաշվանցումը սխալ վավերապայմաններով լրացված հաշիվ-ապրանքագրերով՝ օրինակ, հասցեի բացակայությունը, գնորդի հաշվի համարի, անվանման բացակայությունը, տեղափոխողի հասցեի բացակայությունը և այլն),
- ✚ կապալառու կազմակերպությունների կողմից հիմնական միջոցների շինարարության իրականացման ժամանակ ԱԱՀ-ի գումարի ոչ ժամանակին փոխանցումը,
- ✚ շահութահարկի հաշվարկման ժամանակ համախառն եկամտի մեջ հարկային նպատակներով եկամուտ չհամարվող գումարների և ծախսերի մեջ հարկային նպատակով ծախս չհամարվող գումարների ներառումը:

ՀԱՐՑ 25

Հողի հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի կազմակերպումը

Ըստ ՀՀ ազգային ժողովի կողմից ընդունված <<Հարկերի մասին>> ՀՀ օրենքի՝ կազմակերպությունները պետք է բյուջե վճարվեն հետևյալ հարկերի տեսակները.

1. շահութահարկ,
2. եկամտային հարկ,
3. ակցիզային հարկ,
4. ավելացված արժեքի հարկ,
5. գույքահարկ,
6. հողի հարկ,
7. այլ հարկատեսակներ:

Վերը նշված հարկատեսակների գծով կազմակերպություններում գոյանում են բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքեր:

Հողի հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Հողի հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- ✚ հարկման օբյեկտների լրիվությունը, հարկային բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- ✚ հարկային հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- ✚ եկամուտների և ծախսերի ձևավորման լրիվությունը և ճշտությունը հարկային հաշվառման համապատասխան փաստաթղթերում,
- ✚ պատրաստի արտադրանքի և անավարտ արտադրության մնացորդների գնահատման հիմնավորումը,
- ✚ շահութահարկի հաշվարկման ժամանակ համախառն եկամտից կատարվող նվազեցումների՝ ծախսերի, կորուստների և այլ նվազեցումների հաշվարկման ճշտությունը,

- ✚ հարկերի և դրանց կանխավճարների վճարման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- ✚ հետաձգված հարկային ակտիվների և հետաձգված հարկային պարտավորությունների որոշման ճշտությունը,
- ✚ հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,
- ✚ հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- ✚ հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- ✚ նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

Վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.

- ✚ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,
- ✚ ապրանքների իրացման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման տեղը (ՀՀ տարածքում, ՀՀ տարածքից դուրս) որոշված է ստուգվող կազմակերպության կողմից,
- ✚ կազմակերպության կարծիքով հարկերից ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին,
- ✚ ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) հարկային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ Հարկային Օրենսգրքի պահանջների:

Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

- ✚ պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,
- ✚ առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ- ապրանքագրերը,
- ✚ 524 <<Պարտքեր հարկերի և այլ պարտադիր վճարների գծով >> հաշվի ինչպես նաև 2251, 751, 151, 422, 542, 527, 211, 215, 216, 221, 222, 225, 251, 252, 253, 254, 226, 152, 224, 228, 261, 521, 531, 611, 713, 714 հաշվապահական հաշիվների ռեգիստրները ,
- ✚ հարկերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- ✚ վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,
- ✚ հարկային հայտարարագրերը:

Հողի հարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. երրորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված հարկերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա: Նրա հիմնական խնդիրներից է նաև հարկերի հաշվարկման և փոխանցման ստուգումը: Աուդիտորը պետք է ստուգի 524 հաշվի անալիտիկ և սինթետիկ հաշիվների տվյալները և դրանք համեմատի գլխավոր գրքի և հաշվետվությունների տվյալների հետ: Աուդիտի ժամանակ հայտնաբերված սխալները նա պետք է գրանցի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հարկատու կազմակերպությունը իրավունք ունի իրականացնել հարկային հաշվարկներ հետևյալ պայմանների իրականացման ժամանակ.

- ✚ հարկերի վճարման փաստը պետք է հաստատվի փաստաթղթերով,
- ✚ հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ունենան արտադրի վավերապայմաններ,

Հարկատու կազմակերպությունը պարտավոր է կազմել հաշիվ-ապրանքագրեր, վարել ստացված և ներկայացված հաշիվ-ապրանքագրերի հաշվառման մատյաններ, վարել վաճառքի և գնումների գրքեր: Հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ձևակերպվեն համաձայն ընդունված կարգի:

Հարկերի գծով կրեդիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հանդիպող բնութագրիչ սխալներն են.

- ✚ հարկման բազայի մեջ կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների չներառումը,
- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ ապրանքների փոխանակման չներառումը,
- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ փոխառության պայմանագրով գույքի փոխանցման չներառումը,
- ✚ գործարքների հարկումից ազատումը, որը նախատեսված չէ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքով,
- ✚ հարկային գործակալի կողմից կազմակերպության հարկային բազայի ոչ ճիշտ ձևավորումը:

ՀԱՐՑ 26

Գույքահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի կազմակերպումը

Ըստ ՀՀ ազգային ժողովի կողմից ընդունված <<Հարկերի մասին>> ՀՀ օրենքի՝ կազմակերպությունները պետք է բյուջե վճարվեն հետևյալ հարկերի տեսակները.

- ✚ շահութահարկ,
- ✚ եկամտային հարկ,
- ✚ ակցիզային հարկ,
- ✚ ավելացված արժեքի հարկ,
- ✚ գույքահարկ,
- ✚ հողի հարկ,
- ✚ այլ հարկատեսակներ:

Վերը նշված հարկատեսակների գծով կազմակերպություններում գոյանում են բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքեր:

Գույքահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Գույքահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- ✚ հարկման օբյեկտների լրիվությունը, հարկային բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- ✚ հարկային հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- ✚ եկամուտների և ծախսերի ձևավորման լրիվությունը և ճշտությունը հարկային հաշվառման համապատասխան փաստաթղթերում,
- ✚ հարկերի և դրանց կանխավճարների վճարման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- ✚ հետաձգված հարկային ակտիվների և հետաձգված հարկային պարտավորությունների որոշման ճշտությունը,
- ✚ հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,
- ✚ հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- ✚ հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- ✚ նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.

- ✚ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,
- ✚ կազմակերպության կարծիքով հարկերից ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին:

Գույքահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

- ✚ պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,
- ✚ առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ-ապրանքագրերը,
- ✚ 524 <<Պարտքեր հարկերի և այլ պարտադիր վճարների գծով >> հաշվի ինչպես նաև 151, 422, 542, 211, 215, 216, 221, 222, 251, 252, 253, 254, 152, 224, 228, 261, 521, 531, 611, 713, 714 հաշվապահական հաշիվների ռեգիստրները ,
- ✚ հարկերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- ✚ վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,
- ✚ հարկային հայտարարագրերը:

Գույքահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. նրբորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված հարկերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա: Նրա հիմնական խնդիրներից է նաև հարկերի հաշվարկման և փոխանցման ստուգումը: Աուդիտորը պետք է ստուգի 524 հաշվի անալիտիկ և սինթետիկ հաշիվների տվյալները և դրանք համեմատի գլխավոր գրքի և հաշվետվությունների տվյալների հետ: Աուդիտի ժամանակ հայտնաբերված սխալները նա պետք է գրանցի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հարկատու կազմակերպությունը իրավունք ունի իրականացնել հարկային հաշվարկներ հետևյալ պայմանների իրականացման ժամանակ.

- ✚ հարկերի վճարման փաստը պետք է հաստատվի փաստաթղթերով,
- ✚ հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ունենան պարտադիր վավերապայմաններ,
- ✚ այն ապրանքները, որոնց համար կազմակերպությունը իրականացնում է հարկի հաշվանցում, պետք է դրանք մուտքագրվեն, աշխատանքները և ծառայությունները պետք է կատարվեն և մատուցվեն:

Հարկատու կազմակերպությունը պարտավոր է կազմել հաշիվ-ապրանքագրեր, վարել ստացված և ներկայացված հաշիվ-ապրանքագրերի հաշվառման մատյաններ, վարել վաճառքի և գնումների գրքեր: Հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ձևակերպվեն համաձայն ընդունված կարգի:

Գույքահարկի գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ հանդիպող բնութագրիչ սխալներն են.

- ✚ հարկման բազայի մեջ կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների չներառումը,
- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ ապրանքների փոխանակման չներառումը,

- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ փոխառության պայմանագրով գույքի փոխանցման չներառումը,
- ✚ գործարքների հարկումից ազատումը, որը նախատեսված չէ ՀՀ հարկային Օրենսգրքով,
- ✚ հարկային գործակալի կողմից կազմակերպության հարկային բազայի ոչ ճիշտ ձևավորումը,

ՀԱՐՑ 27 Այլ հարկատեսակների գծով պարտավորությունների աուդիտի կազմակերպումը

Ըստ ՀՀ ազգային ժողովի կողմից ընդունված «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի՝ կազմակերպությունները պետք է բյուջե վճարվեն հետևյալ հարկերի տեսակները.

1. շահութահարկ,
2. եկամտային հարկ,
3. ակցիզային հարկ,
4. ավելացված արժեքի հարկ,
5. գույքահարկ,
6. հողի հարկ,
7. այլ հարկատեսակներ:

Վերը նշված հարկատեսակների գծով կազմակերպություններում գոյանում են բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտքեր:

Այլ հարկատեսակների գծով պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Այլ հարկատեսակների գծով պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- հարկման օբյեկտների լրիվությունը, հարկային բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- հարկային հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- եկամտոտների և ծախսերի ձևավորման լրիվությունը և ճշտությունը հարկային հաշվառման համապատասխան փաստաթղթերում,
- պատրաստի արտադրանքի և անավարտ արտադրության մնացորդների գնահատման հիմնավորումը,
- շահութահարկի հաշվարկման ժամանակ համախառն եկամտից կատարվող նվազեցումների՝ ծախսերի, կորուստների և այլ նվազեցումների հաշվարկման ճշտությունը,
- հարկերի և դրանց կանխավճարների վճարման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- հետաձգված հարկային ակտիվների և հետաձգված հարկային պարտավորությունների որոշման ճշտությունը,
- հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,
- հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

Վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.

- ✚ ՀՀ հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,

- ✚ ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) հարկային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ Հարկային Օրենսգրքի պահանջների:

Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

- ✚ պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,
- ✚ առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ- ապրանքագրերը,
- ✚ 524 <<Պարտքերի հարկերի և այլ պարտադիր վճարների գծով >> հաշվի ինչպես նաև 2251, 751, 151, 422, 542, 527, 211, 215, 216, 221, 222, 225, 251, 252, 253, 254, 226, 152, 224, 228, 261, 521, 531, 611, 713, 714 հաշվապահական հաշիվների ռեգիստրները ,
- ✚ հարկերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- ✚ վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,
- ✚ հարկային հայտարարագրերը:

Այլ հարկատեսակների գծով պարտավորությունների աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. երրորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված հարկերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա: Նրա հիմնական խնդիրներից է նաև հարկերի հաշվարկման և փոխանցման ստուգումը: Աուդիտորը պետք է ստուգի 524 հաշվի անալիտիկ և սինթետիկ հաշիվների տվյալները և դրանք համեմատի գլխավոր գրքի և հաշվետվությունների տվյալների հետ: Աուդիտի ժամանակ հայտնաբերված սխալները նա պետք է գրանցի աշխատանքային փաստաթղթերում:

Հարկատու կազմակերպությունը իրավունք ունի իրականացնել հարկային հաշվարկներ հետևյալ պայմանների իրականացման ժամանակ.

- ✚ այն ապրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները, որոնց համար իրականացվում են հարկային հաշվարկներ, պետք է ներառվեն հարկման օբյեկտների մեջ,
- ✚ հարկերի վճարման փաստը պետք է հաստատվի փաստաթղթերով,
- ✚ կազմակերպության կողմից հաշվանցման ներկայացված ԱԱՀ-ի գումարները պետք է հաստատվեն հաշիվ- ապրանքագրերով,
- ✚ հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ունենան պարտադիր վավերապայմաններ,
- ✚ այն ապրանքները, որոնց համար կազմակերպությունը իրականացնում է հարկի հաշվանցում, պետք է դրանք մուտքագրվեն, աշխատանքները և ծառայությունները պետք է կատարվեն և մատուցվեն:

Հարկատու կազմակերպությունը պարտավոր է կազմել հաշիվ-ապրանքագրեր, վարել ստացված և ներկայացված հաշիվ-ապրանքագրերի հաշվառման մատյաններ, վարել վաճառքի և գնումների գրքեր: Հաշիվ-ապրանքագրերը պետք է ձևակերպվեն համաձայն ընդունված կարգի:

Հարկերի գծով կրեդիտորական պարտքերի աուդիտի ժամանակ հանդիպող բնութագրիչ սխալներն են.

- ✚ հարկման բազայի մեջ կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների չներառումը,

- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ ապրանքների փոխանակման չներառումը,
- ✚ հարկման օբյեկտների մեջ փոխառության պայմանագրով գույքի փոխանցման չներառումը,
- ✚ գործարքների հարկումից ազատումը, որը նախատեսված չէ ՀՀ Հարկային Օրենսգրքով,
- ✚ հարկային գործակալի կողմից կազմակերպության հարկային բազայի ոչ ճիշտ ձևավորումը:

ՀԱՐՑ 28 Մաքսատուրքի գծով պարտավորությունների աուդիտի կազմակերպումը

«ՄԱՔՍԱՏՈՒՐՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ օրենքում սահմանվում է մաքսատուրքերի հասկացությունը, դրանց տեսակները, կիրառման կարգը և դրույքաչափերը, Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածք ներմուծվող և այդ տարածքից արտահանվող ապրանքները և այլ առարկաները (այսուհետ՝ ապրանքներ) մաքսատուրքով հարկելու կանոնները:

Համաձայն «ՄԱՔՍԱՏՈՒՐՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ օրենքի մաքսատուրքերը սահմանված կարգով և չափով պետական բյուջե վճարվող պարտադիր վճարներ են:

Հայաստանի Հանրապետությունում ըստ գործառնության բնույթի կիրառվում են հետևյալ մաքսատուրքերը՝

ա) արտահանման՝ վճարվում են Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածքից արտահանվող ապրանքների համար.

բ) ներմուծման՝ վճարվում են Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածք ներմուծվող ապրանքների համար.

գ) սեզոնային՝ վճարվում են տարվա որոշակի ժամանակահատվածներում առանձին ապրանքներ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածքից արտահանելու կամ այդ տարածք ներմուծելու համար:

Մաքսատուրքի գծով պարտավորությունների աուդիտի աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Մաքսատուրքի գծով պարտավորությունների աուդիտի աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- ✚ օբյեկտների լրիվությունը, բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- ✚ հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- ✚ հաշիվ-ապրանքագրերի, հաշվառման մատյանների վարման, վաճառքի և գնման գրքերի կազմման համապատասխանությունը գործող կարգին,
- ✚ հաշվապահական հաշվառման մեջ հարկերի հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- ✚ հարկային հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
- ✚ նշված հարկերի գծով հաշվարկների գույքագրման ժամանակին իրականացումը:

Վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.

- ✚ «ՄԱՔՍԱՏՈՒՐՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ օրենքում համապատասխան գործարքները օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,
- ✚ ապրանքների իրացման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման տեղը (ՀՀ տարածքում, ՀՀ տարածքից դուրս) որոշված է ստուգվող կազմակերպության կողմից,
- ✚ կազմակերպության կարծիքով մաքսատուրքերից ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին,
- ✚ ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) մաքսային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ Հարկային Օրենսգրքի պահանջների:

Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.

- ✚ պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,

- ✚ առաքված ապրանքների, կատարված աշխատանքների, մատուցված ծառայությունների փաստը հաստատող փաստաթղթերը, հաշիվ- ապրանքագրերը,
- ✚ մաքսատուրքերի վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- ✚ վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,
- ✚ մաքսային հայտարարագրերը:

Մաքսատուրքերի աուդիտի ժամանակ կիրառվող աուդիտորական ընթացակարգերն են. վերլուծական ընթացակարգերը (իրացման ծավալի և հարկերի հաշվարկված գումարների վերլուծությունը), հարցումները, հաստատումները (օրինակ. նրբորդ կողմի հաստատումը ապրանքների ստացման մասին), փաստաթղթերի վերանայումը, փաստաթղթերի համեմատումը, վերահաշվարկումը:

Քանի որ վերը նշված մաքսատուրքերի հաշվարկումը հիմնականում կախված է արտադրանքի իրացման գնահատման հետ, այդ պատճառով էլ աուդիտորը հիմնականում պետք է ուշադրություն դարձնի արտադրանքի իրացման հաշվառման վրա:

ՀԱՐՑ 29 Պետական տուրքի գծով պարտքերի աուդիտի կազմակերպումը

Պետական տուրքը պետական կառավարման մարմինների կողմից ծառայությունների մատուցման դիմաց օրենքով սահմանված պետական վճար է:

Համալիր հարկային ստուգումների ընթացքում և (կամ) «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով իրականացվող օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների արդյունքում հայտնաբերված «լիցենզավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքին համապատասխան լիցենզավորման ենթակա գործունեությունն առանց լիցենզիայի իրականացնելու կամ «Գործունեության իրականացման ծանուցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքին համապատասխան ծանուցման ենթակա գործունեությունն առանց ծանուցման իրականացնելու կամ առանց թույլտվության կամ առանց լիցենզիայի ընդերքը կամ բնական պաշարներն օգտագործելու (այդ թվում՝ լիցենզիայի կամ թույլտվության գործողությունը կամ ծանուցման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքն օրենքով սահմանված կարգով կասեցված լինելու) դեպքում գործունեության յուրաքանչյուր տեսակի մասով կազմակերպությունից կամ անհատ ձեռնարկատիրոջից գանձվում է տուգանք՝ լիցենզիայի կամ թույլտվության տրման կամ ծանուցման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք ձեռք բերելու համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի դրույթաչափի տասնապատիկի չափով, բայց ոչ պակաս 500 հազար դրամից:

Սահմանված խախտումն արձանագրելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, խախտման կրկնակի և հետագա փաստը համալիր հարկային ստուգմամբ և (կամ) օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների արդյունքում հայտնաբերվելու դեպքում կազմակերպությունից կամ անհատ ձեռնարկատիրոջից գանձվում է տուգանք՝ լիցենզիայի կամ թույլտվության տրման կամ ծանուցման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք ձեռք բերելու համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի դրույթաչափի քսանապատիկի չափով, բայց ոչ պակաս մեկ միլիոն դրամից: Սույն հոդվածի կիրառության իմաստով խախտումը համարվում է կրկնակի՝ անկախ լիցենզավորման կամ ծանուցման կամ թույլտվության ենթակա իրականացվող գործունեության տեսակից:

Սահմանված խախտումներ հայտնաբերվելու դեպքերում խախտումներ կատարած կազմակերպությունից կամ անհատ ձեռնարկատիրոջից գործունեության յուրաքանչյուր տեսակի մասով գանձվում է նաև լիցենզիան տալու կամ ծանուցման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք ձեռք բերելու համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի (տարեկան պետական տուրքի գանձման օբյեկտի դեպքում՝ մեկ տարվա պետական տուրքի) դրույթաչափին համապատասխան գումարի չափով վնասի հատուցում: Եթե իրականացվում են լիցենզավորման կամ ծանուցման ենթակա մեկից ավելի գործունեության տեսակներ և (կամ) դրանք իրականացվում են մեկից ավելի վայրերում (լիցենզավորման կամ ծանուցման ենթակա գործունեությունը միայն լիցենզիայում կամ ծանուցման մեջ նշված վայրում իրականացնելու՝ օրենքով սահմանված պահանջի դեպքում), ապա պետական տուրքի գումարի չափով վնասի հատուցումը գանձվում է գործունեության յուրաքանչյուր տեսակի և (կամ) գործունեության իրականացման յուրաքանչյուր վայրի համար առանձին՝ օրենքով սահմանված դրույթաչափերին համապատասխան գումարի չափով:

Բյուջեի հանդեպ կրեդիտորական պարտավորությունների աուդիտի նպատակն է հիմնավոր կարծիք կազմել ֆինանսական հաշվետվություններում նշված պարտավորությունների արտացոլման հավաստիության և լրիվության մասին:

Բյուջեի հանդեպ պարտավորությունների աուդիտի խնդիրներն են հաստատել.

- օբյեկտների լրիվությունը, բազայի որոշման հիմնավորումը և ժամկետայնությունը,
- հաշվառման իրականացման կարգի հաստատումը հաշվային քաղաքականության մեջ,
- հաշվապահական հաշվառման մեջ հաշվարկների արտացոլման ճշտությունը,
- հայտարարագրերի ներկայացման ճշտությունը և ժամանակին լինելը,
վերը նշված խնդիրները լուծելու համար աուդիտորը պետք է համոզվի հետևյալի մեջ.
- ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին համապատասխան գործարքները հարկման օբյեկտների մեջ ներառվել են լրիվությամբ,
- կազմակերպության կարծիքով ազատված գործարքների համապատասխանությունը ՀՀ Հարկային Օրենսգրքին,
- ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման ժամանակ (այդ թվում անհատույց տրման, փոխանակության պայմանագրով իրացման և այլն) հարկային բազաները որոշվել են համաձայն ՀՀ Հարկային Օրենսգրքի պահանջների:
Աուդիտի ժամանակ օգտագործվող տեղեկատվական աղբյուրներն են.
- պայմանագրերը, հաշվային քաղաքականության մասին հրամանը,
- վճարման փաստը հաստատող փաստաթղթերը,
- վաճառքի գիրքը, գնումների գիրքը,
- հայտարարագրերը:

ՀԱՐՑ 30 Շահութահարկի գծով ծախսի աուդիտի խնդիրները, կազմակերպումը

Կազմակերպության ֆինանսատնտեսական գործունեության իրականացման ընթացքում կատարվում են համապատասխան ծախսեր:

Ծախսը կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների տարրերից մեկն է: Այն հաշվետու ժամանակաշրջանում տնտեսական օգուտների նվազումն է, որը տեղի է ունենում ակտիվների արտահոսքի կամ նվազման կամ պարտավորությունների առաջացման կամ աճի ձևով, և որը հանգեցնում է սեփական կապիտալի նվազման, բացառությամբ մասնակիցների միջև սեփական կապիտալի բաշխման հետևանքով դրա նվազման դեպքի:

Կազմակերպության ծախսերի կազմը հետևյալն է՝

- շարունակվող գործունեությունից ծախսեր,
- ընդհատվող գործունեությունից ծախսեր,
- վերադասակարգման ճշգրտումներ. կորուստներ,
- շահութահարկի գծով ծախս,
- այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում ճանաչվող ծախսեր:

Ծախսերի աուդիտորական գործընթացի իրականացման հիմնական նպատակը կազմակերպության ընտրած քաղաքականությանը դրանց ճանաչման ու հաշվառման կարգի համապատասխանության, ինչպես նաև հաշվապահական հաշվառման և ֆինանսական հաշվետվությունների մեջ արտացոլման հավաստիության ստուգումն է:

Եկամուտների և ծախսերի աուդիտի առջև դրված խնդիրները կապված են դրանց առանձին տեսակների կտրվածքով աուդիտորական ընթացակարգերի անցկացման հետ:

Աուդիտորական գործընթացը իրականացվում է եկամուտները և ծախսերը արտացոլող հետևյալ տեղեկատվական աղբյուրներով՝

- «Համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվություն»,
- «Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ»,
- հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն,
- գլխավոր գիրք,
- հաշվային գրանցամատյաններ,
- սկզբնական փաստաթղթեր,
- գույքագրման ակտեր,
- պայմանագրեր,
- սինթետիկ և անալիտիկ հաշվառման տվյալներ և այլն:

Ծախսերի աուդիտը սկսվում է կազմակերպության ընտրած հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությանը դրանց ճանաչման և հաշվառման կարգի համապատասխանության ստուգումից:

Աուդիտորական գործընթացում այնուհետև ստուգվում է ֆինանսական հաշվետվություններում ծախսերի վերաբերյալ ներկայացված տեղեկատվության համապատասխանությունը գլխավոր գրքի, հաշվայն գրանցամատյանների և հաշվառման մեջ դրանց լրիվ և ճիշտ արտացոլման հարցերին:

Շարունակվող գործունեության ծախսերը բաժանվում են գործառնական և ընդհատված գործունեության խմբերի:

Գործառնական ծախսերի մեջ ներառվում են՝

- իրացված արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների ինքնարժեքը,
- իրացման ծախսերը,
- վարչական ծախսերը,
- գործառնական այլ ծախսերը,
- գյուղատնտեսական գործունեությունից ծախսեր:

Աուդիտորը ստուգում է նաև շահութահարկի գումարի հաշվարկման և բյուջե վճարման կարգը 75 խմբի «Շահութահարկի գծով ծախս (եկամուտ)» հաշիվների միջոցով:

Աուդիտորը պետք է որոշի բոլոր այդ ծախսերի հիմնավորվածությունը, ինչպես նաև դրանց հաշվառման, ֆինանսական արդյունքներին դուրս գրման և հաշվետվությունների մեջ արտացոլման հավաստիությունը: